

JUSTYNA SIEMIONOW

Uniwersytet Gdański

ORCID – 0000-0003-3831-3515

DZIAŁANIA PODEJMOWANE W PROCESIE RESOCJALIZACJI DZIEWCZĄT NIEDOSTOSOWANYCH SPOŁECZNIE W OCENIE ICH RODZICÓW

Streszczenie: Prezentowany artykuł podejmuje zagadnienie zmiany w funkcjonowaniu wychowanek instytucji resocjalizacyjnej z perspektywy ich rodziców. Punktem wyjścia do prezentowanych rozważań jest ujęcie procesu resocjalizacji jako aktywnej współpracy instytucji ze środowiskiem rodzinnym podopiecznych. Jest to kluczowe założenie w kontekście analizy poziomu efektywności działań wychowawczych planowanych i organizowanych w tego typu instytucjach. Artykuł przedstawia wyniki badania przeprowadzonego na grupie 45 rodziców, w którym zastosowano ankietę jako metodę zbierania danych ilościowych. Główny problem badawczy, złożony z sześciu pytań, zmierzał do wyjaśnienia: jakie zmiany w zachowaniu swoich córek są w stanie rozpoznać rodzice, jak je nazywają i co najważniejsze czy dają informację zwrotną swoim dzieciom na ten temat. Żadnych wątpliwości nie budzi stwierdzenie, że jest to ważne dla rozwoju adolescenta, dla procesu kształtowania się jego osobowości. Badani wskazywali jak wiele informacji otrzymują ze strony kadry pedagogicznej, a rozmowy z wychowawcami, psychologiem i dyrektorem, głównie telefoniczne, pomagają im zrozumieć zachowania ich córek, a co najważniejsze odpowiednio na nie zareagować. Uzyskane wyniki dają podstawy, aby stwierdzić, że rodzice wychowanek przebywających w Młodzieżowym Centrum Edukacji i Readaptacji Społecznej w Goniądzu pozytywnie oceniają funkcjonowanie tej instytucji, jak również identyfikują prospołeczne zmiany w zachowaniu swoich córek, a co najważniejsze chcą współpracować i angażować się w ten proces, tym samym wyrażając gotowość na określone zmiany także po swojej stronie.

Słowa kluczowe: proces resocjalizacji, dziewczęta niedostosowane społecznie, współpraca z rodzicami, model pracy resocjalizacyjnej, pedagogika kreująca

WPROWADZENIE

Resocjalizacja nieletnich jest procesem ponownego wychowania dzieci i młodzieży, przyjmujących społeczne sposoby radzenia sobie w różnych sytuacjach. Za Ewą Wysocką proces resocjalizacji rozumiem jako przekształcanie destrukcyjnych, ale pierwotnie funkcjonalnych dla jednostki niedostosowanej społecznie zachowań, w motywowane wewnętrznie zachowania konstruktywne i akceptowane społecznie, eliminujące pośrednio wcześniej utrwalone schematy reagowania na różne bodźce, głównie frustrujące (Wysocka, 2019). Zachowanie dziecka odzwierciedla stopień jego wewnętrznego przystosowania społecznego. O niedostosowaniu społecznym nieletnich wnioskujemy zatem na podstawie symptomów behawioralnych, spotykających się z negatywną oceną społeczną oraz naruszających normy i zasady życia społecznego. Bronisław Urban wskazuje na trzy najczęściej używane terminy w odniesieniu do omawianej problematyki: „zaburzenia zachowania”, „zaburzenia emocjonalne” oraz „niedostosowanie społeczne”. „Chociaż zaburzenie emocjonalne nie jest tożsame z niedostosowaniem społecznym, to jest ściśle z nim powiązane, stanowiąc najczęściej jego przyczynę lub wstępny etap. Zaburzenie emocjonalne stanowi psychologiczną komponentę niedostosowania społecznego, które jest zjawiskiem złożonym, uwarunkowanym wieloczynnikowo. W konsekwencji autor dostrzega celowość zastąpienia terminu ‘zaburzenia emocjonalne’ terminem ‘zaburzenia zachowania’, który równocześnie obejmuje zjawisko społecznego niedostosowania” (Urban, 2000, s. 18). Literatura przedmiotu bardzo szeroko opisuje przyczyny niedostosowania społecznego nieletnich (m.in. Ambrozik, 2016; Konopczyński, 2006; Ostrowska, 2008; Nowak, 2011), wśród których centralne miejsce zajmuje rodzina: jej dynamika, struktura, jakość relacji czy też możliwość realizacji potrzeb wszystkich członków rodziny.

Najnowsze badania (m.in. Opora, 2015; Siemionow, 2016; Wysocka, 2019) zwracają uwagę na poznawcze korelaty zjawiska niedostosowania społecznego. Tworzące się w toku rozwoju człowieka przekonania dotyczące siebie, innych ludzi oraz otaczającej rzeczywistości, decydują w znacznym stopniu o sposobie interpretacji odbieranych przez niego informacji, a tym samym bezpośrednio wiążą się z zachowaniem. Przyjmując za Januszem Reykowskim rozumienie terminu „zachowanie” jako regulowania stosunków jednostki z jej otoczeniem, termin „zaburzenia zachowania” będzie oznaczał niewłaściwe sposoby regulacji kontaktów człowieka z otoczeniem, które nie prowadzą go do zaspakajania swoich potrzeb psychicznych i fizycznych lub też sposób realizacji tych potrzeb jest nieakceptowany społecznie (Reykowski, 1980). „W ujęciu poznawczo-behawioralnym podkreśla się, że jeżeli chcemy osiągnąć długotrwałą poprawę w psychospołecznym funkcjonowaniu osób niedostosowanych społecznie, najważniejsza jest zmiana ich sposobu myślenia.

Stosowane obecnie w pracy z nieletnimi kognitywno-behawioralne interwencje oparte są na założeniu, że myślenie (wewnętrzne zachowanie) kontroluje jawną aktywność (zewnętrzne zachowanie). W związku z tym konieczne jest podniesienie u podopiecznych poziomu świadomości samego siebie oraz innych ludzi” (Opora, 2010, s. 15). Jest to działanie niezbędne także w przypadku rodziców nieletnich, którzy nie rozumieją przyczyn zachowania swoich dzieci, interpretują je w uproszczony sposób, a przede wszystkim nie wiążą tego zachowania ze swoim funkcjonowaniem.

W prezentowanym artykule przyjęto następujące założenia, które tworzą teoretyczną podstawę badań (opisanych w dalszej jego części). Po pierwsze, zjawisko niedostosowania społecznego jest uwarunkowane wieloczynnikowo, nie można zatem wskazać pojedynczych, wyizolowanych elementów (czynników) leżących u jego podstaw, tak jak trudno jest udowodnić eksperymentalnie skutek każdego pojedynczego działania w procesie resocjalizacji. Po drugie, współpraca z rodziną (środowiskiem rodzinnym), a tym samym pojawienie się w niej określonych zmian, jest warunkiem niezbędnym do osiągnięcia założonych w procesie wychowawczym celów, w tym tego nadrzędnego, który wiąże się z powrotem wychowanków do środowiska otwartego i właściwym wypełnianiem określonych ról społecznych. Rodzice stają się uczestnikami procesu resocjalizacji swoich córek. Po trzecie, na efektywność procesu resocjalizacji nieletnich składa się skuteczność wielu działań prowadzonych w czasie pobytu dziecka w instytucji, stąd też konieczność analizy osiągniętych zmian oraz systematyczne ich modyfikowanie. Założenie to określa również wzajemną relację terminów „efektywność” i „skuteczność”. Pierwsze z nich dotyczy analizy działań po zakończeniu danego procesu lub jego etapu określonego w czasie, natomiast skuteczność to ocena wyniku określonych działań, które doprowadziły do osiągnięcia wskazanego wcześniej celu. Wreszcie, po czwarte, współpraca z rodzicami nieletnich to istotne źródło informacji zwrotnych dla wszystkich osób w tym procesie uczestniczących, a więc kadry, rodziców i samych podopiecznych.

W prezentowanym artykule zostaną przedstawione badania przeprowadzone na grupie 45 rodziców (głównie matek, jedynie trzech ojców wypełniło ankiety) dziewcząt niedostosowanych społecznie przebywających w wybranej instytucji resocjalizacyjnej. Przedmiotem omawianego badania jest ocena przebiegu procesu resocjalizacji nieletnich, jakiej dokonali ich rodzice. Badania te są przykładem nowego sposobu (modelu) pracy z rodzicami podopiecznych polegającego na świadomym i celowym włączaniu ich w proces resocjalizacji, a jednocześnie wyraźnie podkreślającym istotne znaczenie rodziców w tych działaniach. Dziecko zostaje na mocy prawomocnego postanowienia sądu umieszczone w ośrodku wychowawczym (MOW), co jednoznacznie wskazuje, że rodzina nie wypełnia

prawidłowo funkcji opieki i kontroli nad dzieckiem. Jest to trudne doświadczenie dla wielu z tych rodziców. Stąd też budowanie w instytucji modelu wsparcia dla rodziców podopiecznych jest dla nich bardzo ważne. Środowisko rodzinne, do którego wychowanek zazwyczaj powraca po opuszczeniu instytucji, w niewielkim stopniu zmienia się, niwelując czynniki destrukcyjne dla kształtującej się osobowości młodej osoby, co w znacznym stopniu warunkuje efektywność procesu resocjalizacji, który nie kończy się wraz z opuszczeniem przez nieletnią instytucji. Równoległa praca ze środowiskiem rodzinnym nieletnich jest obecnie standardem w realizowanych przez instytucję działaniach resocjalizacyjnych. Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze podejmują różne działania adresowane do rodziców wychowanków, których celem nadrzędnym jest zaangażowanie ich proces pracy z dzieckiem. Dobrą praktyką jest wykorzystywanie przestrzeni wirtualnej do kontaktów on-line w celu przekazywania informacji, udzielania porad, wskazywania dalszych zadań do realizacji czy też ustalania wspólnych kierunków działań z wychowankami.

PROCES RESOCJALIZACJI A WYCHOWANIE I SOCJALIZACJA

Socjalizacja jest skutkiem życia społecznego człowieka. Gdy tak rozpoznane zjawisko ujmijemy w określone ramy intencjonalnego działania, powstanie wiedza zwana pedagogiką resocjalizacyjną, która jest teoretyczną nauką o świadomej i metodycznej działalności wychowawczej, opiekuńczej i terapeutycznej człowieka. W pojęciach wychowania, opieki, terapii zawiera się celowość działania, czyli kierunkowość, która wymaga intencjonalnego, świadomego określenia i ustalenia. Tak więc z samej definicji wychowania wynika jego rola, którą można rozumieć w sensie najogólniejszym jako wyprowadzenie, przeprowadzenie, wywieranie wpływu, przekształcenie, dokonywanie zmiany, a podmiotem tego działania będzie dorastający człowiek (Sobczak, 2007). Powyższe działania tworzą proces resocjalizacji, który jest tu ujmowany jako ponowna, wtórna socjalizacja. Socjalizacja pierwotna, którą jednostka przechodzi w okresie dzieciństwa w środowisku rodzinnym, powinna tworzyć solidne fundamenty do tego, aby przygotować dziecko do bycia członkiem społeczeństwa i właściwie wypełniać określone role społeczne (Bandura, 1991). W zdecydowanej większości przypadków nieletnich ten warunek nie został spełniony. Środowisko instytucjonalne staje się zatem dla dziecka nowym środowiskiem wychowawczym, wspierającym, a równie często – zastępującym rodzinę w wypełnianiu jej funkcji.

Związki socjalizacji z wychowaniem są akcentowane współcześnie przez trzy ujęcia:

1. Wychowanie i socjalizacja są uczeniem się wartości oraz norm społecznych, aby wychowanek przyjmował pożądane postawy społeczne, powinien poznać wartości i normy danej społeczności.
2. Wychowanie i socjalizacja przygotowują do podjęcia i wypełniania ról społecznych.
3. Rozwój osobowości nie może być celem samym w sobie (wychowanie jako świadomy proces kształtowania osobowości); przeznaczeniem człowieka jest życie społeczne, realizacja określonych funkcji społecznych (socjalizacja), wzbogacanie tego życia o własny wkład (Nowak, 2008).

Stąd też można stwierdzić, że zadaniem oddziaływań wychowawczo-resocjalizacyjnych jest stopniowe przeformułowywanie antyspołecznych postaw w społecznie pożądane. Wyuczone i nabyte zachowania podopiecznych można w trakcie procesu resocjalizacji zmieniać (teoria społecznego uczenia się Bandury, teoria poznawczo-rozwojowa Kohlberga).

Resocjalizacja to kontinuum działań realizowanych w pewnym kontekście, który tworzą głównie: środowisko rodzinne, środowisko instytucjonalne oraz rówieśnicze. Robert Opora podkreśla, że aby podejmowane oddziaływania były skuteczne, wymagają uwzględnienia całego systemu, w jakim osadzony jest nieletni, czyli interwencje powinny dotyczyć także obojga rodziców (o ile jest to możliwe), całej rodziny, a nawet najbliższej społeczności nieletniego. Nieletni niedostosowani społecznie często przeciwstawiają sobie rodziców i inne osoby dorosłe. Stąd też efektywne oddziaływania muszą uwzględnić społeczny system nieletniego oraz całej jego rodziny (Opora, 2009). Okres adolescencji jest często określany „czasem przełomu”, intensywnych zmian i trudności, nie tylko dla samych adolescentów, ale także dla ich rodziców i opiekunów. Warto podkreślić, w odniesieniu do procesu wychowania i kształtowania osobowości adolescentów, że podstawowym zadaniem tego okresu w relacjach z rodzicami jest uzyskanie autonomii i niezależności, przy jednoczesnym zachowaniu związku z nimi. Jednym z kluczowych czynników odpowiedzialnych za przebieg procesu dojrzewania psychospołecznego człowieka jest struktura systemu rodzinnego, w jakim on wzrastał. Dorośli opiekunowie – uczestnicy relacji rodzinnych – jako pierwsi wysyłają dzieciom informacje zwrotne, przyczyniając się tym samym do ustalania przez nie własnych granic, poznawania i trenowania swoich kompetencji, podejmowania i odgrywania ról społecznych. Rodzina modeluje ponadto sposób interpretowania sytuacji psychologicznych w kategoriach trudności, przekazuje wzory aktywacji lub dezaktywacji, w tym styl radzenia sobie w sytuacjach problemowych i konkretne strategie zaradcze wobec nich (Ziółkowska, 2005). Dynamiczny rozwój oraz gwałtowne przemiany w wielu sferach życia spowodowały, że rodzina jako podstawowa grupa społeczna także podlega ich wpływowi. Wiele ekonomicznych i społecznych przemian stało

się źródłem zagrożeń i trudności, z którymi zmagają się współczesne rodziny. W literaturze przedmiotu można odnaleźć termin „rodzina posttradycyjna” czy też „rodzina ryzyka” (Kudlińska, Szymczyk, 2012). Zasoby rodziny, jak również osobiste i zawodowe problemy rodziców, tworzą określoną płaszczyznę, na której instytucja resocjalizacyjna stara się budować współpracę i szeroko rozumiane porozumienie z rodzinami swoich podopiecznych. To instytucja, z uwagi na posiadany potencjał m.in. kadrowy, złożone z wybranych specjalistów, staje się stroną inicjującą i poszukującą możliwości nawiązania współpracy z rodzinami wychowanków. Nie jest to oczywiście zadanie łatwe i szybkie w realizacji, jednak niezbędne, jeżeli chcemy mówić o wysokim czy raczej zadowalającym poziomie efektywności procesu resocjalizacji. Przykład takiego działania, który stanowi jeden z elementów programu pracy z rodziną, zostanie opisany poniżej.

RODZICE NIELETNICH JAKO AKTYWNI UCZESTNICY PROCESU RESOCJALIZACJI – PERSPEKTYWA TEORETYCZNA I PRAKTYCZNA

W praktyce pedagogicznej istnieje wyraźna potrzeba poszukiwania związków przyczynowo-skutkowych w celu wskazania działań skutecznych w procesie wychowania oraz prowadzenia nowych działań. Dzieje się to m.in. poprzez próby określenia czynników sprawczych powodujących korzystne zmiany w procesach dydaktyczno-wychowawczych lub stanowiących środki przeciwdziałania ujemnym zjawiskom pedagogicznym. Czynnikiem sprawczym mogą tu być różnorodne kombinacje treści, metod, form, środków, organizacji procesów pedagogicznych, relacji wychowawców z wychowankami, relacji z rodzicami i środowiskiem lokalnym, subtelnych układów międzyosobniczych w grupie wychowawczej, przekazów niesionych przez środki masowej informacji i innych (Palka, 1999). W prezentowanym opracowaniu wskazano działania skierowane do rodziców wychowanek przebywających w Młodzieżowym Centrum Edukacji i Readaptacji Społecznej w Goniądzu, które budują fundament współpracy oraz wzajemnego porozumienia z rodzicami, a przede wszystkim sprzyjają zrozumieniu zasad funkcjonowania instytucji oraz celu, w jakim sąd skierował tam ich córki. Warto zwrócić uwagę, że decyzja sądu o umieszczeniu dziecka w instytucji jest dla rodziców trudna, a często zdarza się, że wzbudza aktywny opór z ich strony.

MCEiRS jest instytucją, w skład której wchodzi: Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy „Promyk” im. Unii Europejskiej oraz Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii. MOW jest placówką edukacyjną, do której trafiają dziewczęta w wieku 13–19 lat wyłącznie na mocy postanowień sądowych, przede wszystkim za demoralizację,

w tym nierealizowanie obowiązku szkolnego. Ośrodek jest jedyną tego typu placówką dla dziewcząt w regionie północno-wschodniej Polski, zapewniającą edukację na wszystkich poziomach kształcenia. Ośrodek posiada 84 miejsca, a przebywają w nim wychowanki przede wszystkim z terenu województwa podlaskiego i województw ościennych. Ośrodek zapewnia całodobową, pełną opiekę specjalistyczną oraz edukację w szkole podstawowej, liceum i technikum kształcącym w zawodach technik usług fryzjerskich i technik usług gastronomicznych. Ośrodek oferuje również wstępne przygotowanie do dalszej nauki i pracy dla wszystkich wychowanek. Druga z wymienionych placówek jest jedyną tego typu dla dziewcząt w Polsce północno-wschodniej, przeznaczoną dla dwunastu wychowanek. Dziewczęta otrzymują przede wszystkim wsparcie w dalszej edukacji szkolnej, pomoc psychologiczną i szansę na rozwijanie zainteresowań¹. MCEiRS w Goniądzu stwarza wychowankom bardzo dobre warunki do nauki, wypoczynku, rozwoju zainteresowań oraz terapii. Kadra ośrodka realizuje wiele autorskich zajęć pozalekcyjnych, są one dostosowane do zainteresowań i umiejętności podopiecznych. Zajęcia zostały podzielone na specjalistyczne (m.in. terapia psychologiczna, terapia uzależnień, socjoterapia), które są obowiązkowe, oraz na zajęcia rozwijające zainteresowania i mocne strony wychowanek, mające charakter dowolny. W tej drugiej grupie zajęć można wskazać: zajęcia sportowo-rekreacyjne (m.in. piłka siatkowa, piłka nożna, pływanie, jazda konna, *nordic walking*, tenis) i artystyczno-poznawcze (m.in. grupa teatralna, zespół muzyczny i taneczny, zajęcia plastyczne, rękodzieło, papieroplastyka, koło filmowe i fotograficzne). Zajęcia obowiązkowe dla każdej wychowanki wskazuje zespół specjalistów, złożony z: wychowawców, nauczycieli, psychologów, pedagogów oraz terapeutów na podstawie wielospecjalistycznej oraz indywidualnej diagnozy każdej nieletniej. Wyniki tej diagnozy i zaplanowane w określonym okresie czasu zadania, ich cele oraz możliwe do uzyskania efekty, opisane są w Indywidualnym Programie Edukacyjno-Terapeutycznym, który jest przygotowywany dla każdej podopiecznej oraz ewaluowany minimum dwukrotnie w ciągu roku szkolnego. Ponadto wychowanki mają możliwość uczestnictwa w takich zajęciach, jak harcerstwo, wolontariat, które są organizowane wspólnie z młodzieżą ze szkół ogólnodostępnych.

Teoretyczne podstawy organizowanych zajęć tworzą założenia twórczej resocjalizacji-konceptji Marka Konopczyńskiego. Twórcza resocjalizacja nie jest alternatywą dla klasycznej pedagogiki resocjalizacyjnej, a jedynie jej uzupełnieniem o nowe konteksty. Pozwala spojrzeć na nieprzystosowanych społecznie nieletnich z innej perspektywy. Pomaga w kreowaniu odmiennych od dotychczasowych losów nieletnich. W tej właśnie perspektywie, określanej jako perspektywa rozwoju potencjałów

¹ www.mowgoniadz.pl [dostęp: 20.03.2020].

lub perspektywa inicjowania nowych, wyższych poziomów funkcjonowania procesów twórczych, można upatrywać szansy dla tych wszystkich, którzy nie potrafią odnaleźć własnej, akceptowanej społecznie drogi życiowej (Konopczyński, 2006). W prezentowanej instytucji resocjalizacyjnej przyjmując wspomnianą koncepcję, podjęto decyzję o włączaniu różnych działań kulturalnych i artystycznych do repertuaru powszechnych form pracy pedagogicznej. Otoczenie zewnętrzne instytucji, społeczeństwo lokalne, zasoby środowiska naturalnego i infrastruktura miejsca stają się zatem ważnymi czynnikami decydującymi o podejmowanych w procesie resocjalizacji działaniach, ich ilości, jakości, częstotliwości. Marek Konopczyński w monografii pt. *Kryzys resocjalizacji czy(li) sukces działań pozornych. Refleksje wokół polskiej rzeczywistości resocjalizacyjnej*, wprowadził takie określenia, jak: „kreująca pedagogika resocjalizacyjna”, „kreowanie resocjalizacyjne”, które wiążą się z innowacyjnym podejściem do pracy z osobami niedostosowanymi społecznie (Konopczyński, 2014). Podstawą teoretyczną tego nowego podejścia jest grupa koncepcji interakcyjnych, a wśród nich – próba ujęcia interakcji społecznych w ramach wizji teatru życia codziennego Ervinga Goffmana (2000). Koncepcja Goffmana zakłada indywidualne występy społeczne oraz występy zespołowe. Polegają one na mniej lub bardziej ściślejszej współpracy określonej grupy ludzi w celu prezentacji społecznej. Wówczas istnieje potrzeba reżyserii takiej prezentacji. Obejmuje ona działania jednej lub kilku osób wpływających mniej lub bardziej formalnie na występ społeczny w celu osiągnięcia określonego celu indywidualnego lub zbiorowego (uzyskania korzyści psychologicznych i/lub społecznych) (Konopczyński, 2014). Inną koncepcją związaną z nieklasyczną pedagogiką resocjalizacyjną jest koncepcja *resilience* – oporu/elastyczności (Urban, 2000; Opora, 2009; Davis, Luecken, Lemery-Chalfant, 2009), która jest nastawiona na poszukiwanie oraz późniejsze wykorzystanie tych czynników biopsychicznych oraz socjokulturowych, które mogą zrównoważyć czynniki negatywne, odpowiedzialne za rozwój zjawiska niedostosowania społecznego. Odnosząc wspomniane powyżej założenia teoretyczne do przyjętej w MCEiRS koncepcji pracy z rodzinami podopiecznych, można wskazać najważniejsze kluczowe jej elementy wyznaczające realizację poszczególnych zadań (których dotyczyło zrealizowane badanie): po pierwsze, instytucja zaprasza rodziców i opiekunów wychowanek do wspólnej pracy w procesie resocjalizacji ich córek i podopiecznych, co oznacza podejmowanie wielu inicjatyw i działań zmierzających do zapoznania ich z samą instytucją, jej ofertą, bazą dydaktyczną, sportową i wypoczynkową; stwarzanie miejsca i przestrzeni do osobistych kontaktów zarówno z wychowankami, jak i z kadrą oraz dyrekcją placówki. Po drugie, wysoki stopień indywidualizacji działań (oferty) skierowanej do rodziców i opiekunów, z uwagi na ich odmienne zasoby i deficyty, różne rodzaje zachowań oraz zjawisk patologicznych w środowiskach rodzinnych. Po

trzecie, budowanie relacji z rodzicami i opiekunami nieletnich, kształtowanie właściwego modelu wzajemnej komunikacji, sprzyjającemu podejmowaniu przez nich różnych form kontaktu z kadrą MCEiRS przy jednoczesnym budowaniu autorytetu wychowawczego instytucji (jako zespołu specjalistów udzielających wsparcia i pomocy, a nie tylko takich osób, które wiedzą lepiej).

Zatem to instytucja jest stroną inicjującą te działania, wykazującą tzw. cierpliwość pedagogiczną, nie tylko wobec swoich podopiecznych, ale również wobec ich rodziców, uwzględniając przy tym powszechnie znane i szeroko opisane w literaturze przedmiotu przyczyny niedostosowania społecznego nieletnich. Instytucja dokonuje diagnozy wychowanek w wymiarze indywidualnym i grupowym, a do uzyskanych wyników dostosowuje zadania, określając przy tym realne cele do osiągnięcia; identyfikuje zasoby środowiska rodzinnego, które mogą zostać wykorzystane w bieżącej pracy resocjalizacyjnej. Stałe monitorowanie realizowanych działań i odpowiednie, szybkie reagowanie na pojawiające się trudności to niezbędne działania w tym modelu pracy.

OPIS PRZEPROWADZONYCH BADAŃ, CEL BADAŃ ORAZ PYTANIA BADAWCZE

Zasadniczy cel badań to poznanie opinii rodziców wychowanek MCEiRS w Goniądzu na temat działalności tej instytucji. Kluczowe były dwa tematy: zmiany w zachowaniu ich córek w różnych obszarach ich życia, jakie zauważają, oraz funkcjonowania instytucji i realizowanych przez nią działań. Zauważanie oraz identyfikowanie przez rodziców zmian w zachowaniu dorastających dzieci ma kluczowe znaczenie dla ich rozwoju psychospołecznego, a szczególnie wzrostu motywacji wewnętrznej oraz samooceny. Bardzo ważna jest tu również jakość relacji przywiązania (Taylor, 2017). To, jak rodzice widzą i rozumieją działalność instytucji, w której przebywa ich dziecko, jest bardzo ważne dla przebiegu całego procesu resocjalizacji, a szczególnie realizacji nadrzędnego celu, jakim jest powrót podopiecznych do środowiska otwartego i funkcjonowanie w nim zgodnie z obowiązującymi normami prawnymi oraz społecznymi. Stąd też badanie opinii, a nie tylko wiedzy rodziców, z uwagi na to, że ich emocjonalne ustosunkowanie się do tego procesu jest równie istotne.

Badania przeprowadzono w okresie od marca do czerwca 2019 roku. Były one poprzedzone indywidualnymi rozmowami z rodzicami, które odbywały się w trakcie odwiedzin córek w ośrodku, w pierwszym semestrze roku szkolnego 2018/2019 lub przez telefon, jeżeli rodzice nie byli w stanie przyjeżdżać do instytucji z uwagi na zbyt dużą odległość i związane z tym wysokie koszty finansowe. Rozmowy

prowadził wychowawca oraz psycholog. W przypadku każdej wychowanki były to średnio dwie, trzy rozmowy miesięcznie prowadzone przez wychowawców na temat aktualnej sytuacji edukacyjno-wychowawczej córki oraz jedną, dwie rozmowy z psychologiem, dotyczące ankiety, która zostanie wysłana do rodziców.

W trakcie realizacji omawianych badań bardzo ważne było zmotywowanie rodziców do wypełnienia otrzymanych ankiet, co było głównym celem w pierwszym, wskazanym powyżej, etapie badań. W poprzednim roku szkolnym (2017/2018) przeprowadzono badania pilotażowe, w których wzięło udział 40 osób. W tych badaniach przesłano rodzicom ankiety, nie przygotowując ich do tego, tzn. nie prowadzono z nimi rozmów informacyjno-wprowadzających. Zwrot z tych ankiet wyniósł ok. 40%, a zdecydowana większość ankiet była wypełniona niedokładnie.

Ankiety zostały przesłane pocztą tradycyjną z rozbudowaną instrukcją oraz kopertą zwrotną i znaczkiem do rodziców wychowanek będących podopiecznymi MCEiRS na 1 marca 2019 roku i przebywającymi w ośrodku minimum sześć miesięcy. Ostatecznie wysłano 60 ankiet, z których odesłano do ośrodka 45 – ta liczba ankiet została poddana analizie w badaniu głównym.

Prezentowane badanie można zaliczyć do badań teoretyczno-praktycznych, które są realizowane zarówno w celu budowania systemu teoretycznej wiedzy pedagogicznej, jak i w celu rozwiązywania problemów bieżącej praktyki, wychowania i samokształcenia człowieka. Badacze na podstawie doświadczeń z obserwacji i analizy praktyki formułują problemy badawcze o znacznym stopniu ogólności. Ponadto badacze weryfikują konstrukty teoretyczne czy też hipotezy badawcze w konkretnej praktyce wychowawczej i dydaktycznej, przyczyniając się do rozwoju teoretycznej wiedzy pedagogicznej i dając impulsy do zmian praktyki (Palka, 2006). W omawianych badaniach sformułowano następujące problemy badawcze:

1. Z jakich źródeł korzystają rodzice, aby pozyskać informacje dotyczące ośrodka, w którym przebywają ich córki?
2. Jak badani oceniają dostępność i jakość informacji na temat zachowania oraz wyników w nauce swoich córek?
3. Jak badani oceniają systematyczne kontakty telefoniczne z kadrami pedagogicznymi? Czy są one pomocne w rozwiązywaniu bieżących trudności w procesie wychowawczym ich córek?
4. Jakie zmiany w zachowaniu wychowanek zauważają ich rodzice, które z nich oceniają jako trwałe?
5. Jak badani oceniają poziom organizacji ośrodka oraz jego warunki lokalowo-bytowe?
6. Co zdaniem rodziców powinno zostać zmienione w pracy ośrodka, aby podnieść poziom skuteczności prowadzonych w nim działań resocjalizacyjnych?

Chcąc uzyskać odpowiedzi na określone powyżej pytania badawcze, zastosowano ankietę jako metodę zbierania danych ilościowych. Podstawą ankiety jest kwestionariusz, czyli ustalona lista pytań, którym towarzyszy mniej lub bardziej zamknięty zbiór odpowiedzi (Konarzewski, 2000). Kwestionariusz został opracowany na potrzeby omawianego badania, zawierał 19 pytań zamkniętych oraz jedno otwarte, gdzie badani mogli wpisać swoje uwagi i komentarze. Na tym etapie realizacji badań zrezygnowano z określenia zmiennych. Niewątpliwie takie zmienne, jak m.in. czas pobytu wychowanek w ośrodku, wiek i wykształcenie rodziców wskazałyby tu na interesujące zależności. Z uwagi na to, że ten rodzaj badań dopiero rozwija się w instytucjach resocjalizacyjnych dla nieletnich, uzyskane w tym badaniu wyniki i ewaluacja samego badania stanowią „kapitałem” informacyjnym dla kolejnych tego typu badań, które, jak już wspomniano powyżej, stopniowo na stałe wpisują się w zadania instytucji resocjalizacyjnych dla nieletnich. Słownictwo, terminy oraz pojęcia wykorzystane w ankiecie zostały dostosowane do możliwości poznawczych uczestników. W badaniu zrezygnowano z określenia hipotez, przyjmując za Krzysztof Konarzewskim, że hipoteza to nie jest domysł lub przypuszczenie badacza, lecz wniosek logiczny z teorii, który odnosi się do dającego się zaobserwować stanu rzeczy. Gdy nie ma teorii, nie ma i hipotezy. Rolą zaś hipotezy nie jest bynajmniej ukierunkowanie procesu myślenia, lecz umożliwienie weryfikacji teorii (Konarzewski, 2000).

ANALIZA UZYSKANYCH WYNIKÓW

Konstruowanie wiedzy dotyczącej procesu resocjalizacji nieletnich na podstawie prowadzonych badań oraz systematyczne wykorzystywanie jej w bieżącej działalności wychowawczej jest obecnie jednym z kluczowych zadań tego typu instytucji. Wyniki omawianych badań również są podporządkowane temu celowi. Zostaną one przedstawione poniżej w trzech zasadniczych grupach tematycznych: informacje na temat instytucji oraz zachowania nieletnich, zmiany w zachowaniu podopiecznych oraz organizacja pracy ośrodka.

Strona internetowa MCEiRS w Goniądzu dla 27 badanych rodziców (60% badanych) stanowi podstawowe miejsce poszukiwania informacji na temat ośrodka, jego działalności oraz bieżących wydarzeń. Korzystający z tego źródła informacji badani bardzo dobrze i dobrze oceniają jego przydatność (strona jest czytelna, łatwo można znaleźć potrzebne dane). Warto podkreślić, że w porównaniu do poprzedniego roku (badania pilotażowe) liczba rodziców korzystających z tego źródła informacji wzrosła. Strona internetowa instytucji jest jej wizytówką, formą promocji oraz prezentacji różnych osiągnięć. Wiele tego typu instytucji posiada

swój *fanpage* na portalach społecznościowych. Badani w zdecydowanej większości (poza jedną osobą) korzystają z kontaktów telefonicznych z pracownikami ośrodka, twierdząc, że bez problemu mogą uzyskać tą drogą wszelkie potrzebne im informacje o różnych (dogodnych dla nich) godzinach, nie tylko w dni robocze, ale także w weekendy. Jeżeli dzieje się coś ważnego dotyczącego ich córki, wychowawcy kontaktują się z rodzicami i przekazują niezbędne informacje (tak twierdzi 36 badanych). To pozwala rodzicom być na bieżąco zorientowanym w sytuacji swoich dzieci. Ogólna ocena rodziców dotycząca dostępności do informacji o wychowankach, ich jakości, sposobu przekazywania jest bardzo dobra (uważa tak 37 badanych, 83%). Rodzice (39 osób badanych) podkreślają również, że w trakcie wizyt w ośrodku za każdym razem mieli możliwość osobistego kontaktu oraz rozmowy z wychowawcą. Nieco gorzej, w ocenie badanych, wyglądają możliwości osobistego kontaktu (w trakcie odwiedzin, które z reguły odbywają się w weekendy) z psychologiem oraz pedagogiem, 45% badanych (20 osób) wskazuje, że miało taką możliwość, pozostali – nie.

Pytania zawarte w kolejnej części ankiety dotyczyły zmian w zachowaniu nieletnich, które widzą ich rodzice w trakcie udzielanych przepustek i pobytu w domu rodzinnym czy też odwiedzin w ośrodku, jak również takich, które można zauważyć podczas kontaktów telefonicznych. Wśród badanych 68% stwierdza (30 osób), że ich córki zmieniły swoje zachowanie na lepsze, 28% wskazuje, że nie widzi zmian, natomiast trójka badanych przyznaje, że zachowanie ich córek wyraźnie się pogorszyło. Wśród pozytywnych zmian w zachowaniu swoich dzieci rodzice wskazują: poprawę wyników w nauce oraz zauważalną motywację do nauki (38 badanych: 86%), zdecydowanie mniej reakcji agresywnych i wulgaryzmów (27 osób: 60%), zerwanie kontaktów z nieformalną grupą rówieśniczą negatywnie wpływającą na zachowanie córek (28 badanych: 66%), planowanie swojej przyszłości: dalszej nauki i pracy (32 osoby: 71%), mniej konfliktów z członkami najbliższej rodziny (28 osób: 66%)². Pozytywne zmiany w zachowaniu wychowanek wskazywane przez ich rodziców są bardzo ważne dla kadry ośrodka, ale jeszcze bardziej dla samych podopiecznych, które tą drogą uzyskują fundamentalne dla rozwoju ich osobowości informacje zwrotne. Młody człowiek jest uwikłany w wiele sytuacji trudnych, których źródła tkwią w nim samym, ale także w jego relacjach z zewnętrznym otoczeniem. Sytuacje trudne nie tylko stymulują do różnego rodzaju reakcji, ale także są polem, na którym człowiek próbuje różnych form aktywności, poznaje oraz wzmacnia swoje zasoby. Transakcja nastolatka z otoczeniem polega więc na tym, że z jednej strony ujawnia on pewne potrzeby, określa cele, zadania, planuje przebieg działań, kreuje kontekst, w którym rozwija swoją aktywność,

² W przypadku tych pytań badani mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

z drugiej zaś – reaguje na naciski płynące z zewnątrz, odnosi się do celów i zadań, jakie nakłada na niego otoczenie społeczne (Ziółkowska, 2005). Zatem reakcje rodziców na zmianę zachowania nieletnich, pozytywny odbiór starań i wysiłków wychowanek jest kluczowym czynnikiem w procesie resocjalizacji. Ten rodzaj informacji zwrotnej tworzy fundament, na podstawie którego działania prowadzone w instytucji stają się skuteczne i prowadzą do realizacji zakładanych w procesie resocjalizacji celów. Stąd też kadra pedagogiczna ośrodka dokłada wszelkich starań, aby te informacje zwrotne ze strony rodziców docierały do wychowanek. Budowanie relacji z rodzicami podopiecznych to ważne zadanie, a stopniowa jego realizacja wiąże się ze wzrostem efektywności prowadzonych w instytucji działań. Wspomnianą relację tworzy wiele elementów, np. przygotowane miejsce do rozmów i spotkań, czas i uwaga poświęcona rodzicom, indywidualne podejście do ich problemów; kształtuje to swoiste poczucie bezpieczeństwa rodziców jako aktywnych uczestników w procesie wychowania. Dzięki tym działaniom rodzice wychowanek czują się ważni i potrzebni w procesie wychowania swoich córek. Pozytywne reakcje i przychylne komentarze rodziców na zmiany w zachowaniu podopiecznych są dla nich czynnikiem motywującym do dalszej pracy nad sobą. Warto podkreślić, że mają także istotną wartość dla samych badanych rodziców.

Ogólna ocena funkcjonowania instytucji z perspektywy rodziców wychowanek jest wysoka, dobrze i bardzo dobrze ocenia ją blisko 72% badanych (32 osoby). Rodzice wskazują, na podstawie informacji od swoich córek, również określone problemy w codziennych sytuacjach mających miejsce w szkole czy też w internacie. Wśród tych problemów najczęściej wymieniają: zachowania agresywne ze strony innych dziewcząt – agresję słowną, ale bywa też, że i fizyczną; konflikty między dziewczynami; korzystanie z cudzej własności bez zgody, ale również złe, niesprawiedliwe ocenianie córek przez wychowawców i nauczycieli. Wskazane problemy, przy tak wysokiej ocenie ogólnej dotyczącej funkcjonowania instytucji, pozwalają stwierdzić, że rodzice poza tymi trudnościami widzą również sposoby ich rozwiązywania oraz reagowania na wszelkie przejawy negatywnych zachowań ze strony nieletnich. Znajduje to również potwierdzenie także w tym, że 80% badanych rodziców jest pewna, że ich córki czują się bezpieczne w ośrodku. Pytanie dotyczące zmian, jakie zdaniem rodziców należałoby wprowadzić w bieżące funkcjonowanie instytucji, było jedynym otwartym pytaniem ankiety. Udzielone odpowiedzi wskazują na trzy główne kategorie oczekiwanych zmian (obszarów niezadowolenia). Pierwszy to pomoc psychologiczna i pedagogiczna, której zdaniem rodziców jest za mało w stosunku do indywidualnych potrzeb ich córek. Standardy pomocy psychologiczno-pedagogicznej w MOW zostały określone w rozporządzeniu MEN z dnia 11 sierpnia 2017 roku opublikowanego w Dzienniku Ustaw z dnia 28 sierpnia 2017, poz. 1606. Na ich podstawie dyrektor

placówki resocjalizacyjnej dostosowuje liczbę i rodzaj specjalistów pracujących w instytucji do potrzeb nieletnich. Daje to szerokie możliwości włączania różnych specjalistów w proces resocjalizacji, działania te jednak są ograniczone przez dwa główne czynniki: dostępność tych specjalistów (np. psycholog, psychoterapeuta, terapeuta uzależnień), szczególnie w małych miejscowościach, oraz środki finansowe przeznaczone na ten cel, pozostające w gestii organu prowadzącego, czyli najczęściej samorządów. Druga kategoria zmian wskazanych przez badanych to przeprowadzanie oceny tygodniowej wychowanek indywidualnie, a nie grupowo. W omawianym przykładzie dziewczęta raz w tygodniu mają tzw. ocenę, która dotyczy ich funkcjonowania zarówno w szkole, jak i w internacie, a także podczas przepustek. Ocena ta odbywa się w obecności wszystkich wychowawców prowadzących grupę oraz wychowanek, które również mogą przekazywać uwagi dotyczące zachowania innych i odnosić się do uwag dotyczących swojej osoby. To zadanie trudne, szczególnie dla adolescentów z nieustabilizowaną samooceną ogólną, zależną od wielu zewnętrznych czynników. Trzecia kategoria dotyczy zwiększenia pomocy w zakresie zadań edukacyjnych, a szczególnie nauki własnej i prac domowych. Warto podkreślić, że wychowanki realizują program szkoły ogólnodostępnej, ich ścieżka edukacyjna jest bardziej zindywidualizowana, co jednak nie zmienia faktu, że muszą one zmierzyć się ze znaczną partią materiału z wielu przedmiotów, co przy obniżonych kompetencjach poznawczych staje się działaniem związanym ze znacznym wysiłkiem oraz pokonywaniem wielu trudności. Pomoc i wsparcie w realizacji codziennych prac domowych jest oczywiście realizowana przez wychowawców; opiera się ona na założeniu o posiadaniu przez wychowanki określonych zasobów/mocnych stron, które w tych bieżących działaniach należy odszukać i zaktywizować, jednocześnie mobilizując podopieczne do samodzielności, tak aby zwiększyć ich szanse na przeżycie sukcesu i budowanie poczucia własnej skuteczności.

PODSUMOWANIE

W Polsce nie ma przyjętych jednolitych standardów pozwalających ocenić, na ile podejmowane oddziaływania resocjalizacyjne przynoszą oczekiwane efekty. Zazwyczaj oceny efektywności resocjalizacyjnej dokonuje się na podstawie przypuszczeń kadry pedagogicznej, formułowanych z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i zdobytego doświadczenia (Opora, 2015). Maciej Bernasiewicz i Monika Noszczyk-Bernasiewicz (2018) dokonali przeglądu oraz analizy programów resocjalizacyjnych realizowanych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich w Polsce wraz z prezentacją możliwości ich ewaluacji. Autorzy wskazują

na różnorodność programów, a także ich ukierunkowanie na rozwój potencjałów wychowanków, nadal jednak nie w pełni precyzując kwestię oceny efektywności działalności resocjalizacyjnej.

Ważnym elementem w konstruowaniu wiedzy na temat efektywności procesu resocjalizacji nieletnich jest przykład opisanych w tym artykule badań, a wnioski formułowane na ich podstawie mogą zostać wykorzystane na kilka sposobów: po pierwsze, w procesie analizy efektywności prowadzonych działań, po drugie, w procesie tworzenia nowego modelu pracy resocjalizacyjnej z nieletnimi oraz jego modyfikacji, w którym rodzice są ważnymi i równorzędnymi partnerami w działaniach wychowawczych oraz edukacyjnych i wreszcie w procesie budowania poczucia skuteczności kadry pedagogicznej, która uzyskując informacje zwrotne od rodziców podopiecznych, może systematycznie dokonywać ewaluacji swoich działań.

Właściwa ocena efektów resocjalizacji jest integralnym elementem każdego rozwiniętego systemu ograniczania przestępczości, ma duże znaczenie poznawcze, a przede wszystkim praktyczne. Metody oceny skutków resocjalizacji rozwijały się wraz z postępem w zakresie diagnozowania zmian w osobowościowym i społecznym rozwoju człowieka oraz pod wpływem doświadczeń wynoszonych z historycznego doskonalenia instytucjonalnych systemów resocjalizacyjnych (Urban, 2007). Obecnie instytucja resocjalizacyjna staje się organizacją uczącą się i samodoskonalącą, poszukującą nowych rozwiązań i wyznaczającą kolejne cele, których realizacja bądź jej brak stają się kluczowym doświadczeniem w konstruowaniu wiedzy (Cullen, Gendreau, 1989). Wyniki opisanych w tym artykule badań zostały dokładnie przeanalizowane przez zespół wychowawczy, który zaproponował konkretne zmiany we wskazanych obszarach funkcjonowania instytucji, które zostały wprowadzone w kolejnym roku szkolnym. Jedną z nich było wprowadzenie dyżuru psychologa w soboty, z uwagi na to, że w weekendy spora grupa rodziców przyjeżdża w odwiedziny do swoich córek, inną zmianą było przygotowanie oferty cyklicznych spotkań dla rodziców w trakcie roku szkolnego, na których nieletnie mogły zaprezentować swoje umiejętności, np. plastyczne, muzyczne, kulinarne. W dalszych planach pojawia się wprowadzenie konsultacji on-line dla rodziców wychowanek.

LITERATURA

- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50 (2), 248–287.
- Bernasiewicz, M., Noszczyk-Bernasiewicz, M. (2018). *Dobre praktyki resocjalizacyjne w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich w Polsce*. Katowice: Wyd. UŚ.

- Davis, M.C., Luecken, L., Lemery-Chalfant, K. (2009). *Resilience in common life, resources, mechanisms and interventions*. Oxford: Wiley–Blackwell.
- Cullen, F.T., Gendreau, P. (1989). *The Effectiveness of Correctional Rehabilitation*. W: L. Goodstein. D.L. MacKenzie (red.). *The American Prison. Law, Society and Policy* (s. 23–44). Boston: Springer.
- Goffman, E. (2000). *Człowiek w teatrze życia codziennego*. Przekł. H. Datner-Śpiewak. P. Śpiewak. Warszawa: Wyd. KR.
- Konarzewski, K. (2000). *Jak uprawiać badania oświatowe: metodologia praktyczna*. Warszawa: WSiP.
- Konopczyński, M. (2006). *Metody twórczej resocjalizacji*. Warszawa: PWN.
- Konopczyński, M. (2014). *Pedagogika resocjalizacyjna. W stronę działań kreujących*. Kraków: Impuls.
- Kudlińska, I., Szymczyk, J. (2012). *Bezradność opiekuńczo-wychowawcza rodziców jako problem współczesnej rodziny – próba konceptualizacji zjawiska*. W: M. Boczkowska. E. Tymoszek. P. Zielińska (red.). *Wychowanie, profilaktyka, terapia, szanse i zagrożenia* (s. 25–36). Kraków: Impuls.
- Nowak, M. (2008). *Teorie i koncepcje wychowania*. Warszawa: Wyd. Akademickie i Profesjonalne.
- Opora, R. (2009). *Ewolucja niedostosowania społecznego jako rezultat zmian w zakresie odporności psychicznej i zniekształceń poznawczych*. Gdańsk: Wyd. UG.
- Opora, R. (2010). *Resocjalizacja wychowanie i psychokorekcja nieletnich niedostosowanych społecznie*. Kraków: Impuls.
- Opora, R. (2015). *Efektywność oddziaływań resocjalizacyjnych*. Warszawa: Żak.
- Palka, S. (1999). *Pedagogika w stanie tworzenia*. Kraków: Wyd. UJ.
- Palka, S. (2006). *Metodologia. Badania. Praktyka pedagogiczna*. Gdańsk: Wyd. GWP.
- Reykowski, J. (1980). *Osobowość jako centralny system regulacji i integracji człowieka*. W: T. Tomaszewski (red.). *Psychologia* (s. 762–825). Warszawa: PWN.
- Siemionow, J. (2016). *Zmiana przekonań utrudniających adaptację społeczną w wychowanków Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego*. Warszawa: Diffin.
- Sobczak, S. (2007). *Resocjalizacja w ujęciu pedagogicznym*. W: B. Urban. J.M. Stanik (red.). *Resocjalizacja tom 1* (s. 225–233). Warszawa: PWN.
- Taylor, Ch. (2017). *Zaburzenia przywiązania u dzieci i młodzieży. Poradnik dla terapeutów, opiekunów i pedagogów*. Gdańsk: GWP.
- Urban, B. (2000). *Zaburzenia w zachowaniu i przestępczość młodzieży*. Kraków: Wyd. UJ.
- Urban, B. (2007). *Ocena rezultatów resocjalizacji*. W: B. Urban. J.M. Stanik (red.). *Resocjalizacja tom 1* (s. 312–317). Warszawa: PWN.

- Ziółkowska, B. (2005). Okres dorastania. Jak rozpoznać ryzyko i jak pomagać? W: A. Brzezińska (red.). *Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa* (s. 379–422). Gdańsk: GWP.
- Wysocka, E. (2019). *Diagnoza pozytywna w resocjalizacji. Warsztat diagnostyczny pedagoga praktyka*. Katowice: Wyd. UŚ.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE:

www.mowgoniadz.pl

THE ACTION TAKEN IN THE PROCESS OF SOCIAL REHABILITATION
OF SOCIALLY MALADJUSTED GIRLS: THEIR PARENTS' PERSPECTIVE

Abstract: This is a report on the research which was undertaken in a corrective institution for socially maladjusted girls. A total of 45 parents of socially maladjusted girls took part in this study. The main research problem was the question: What kind of changes in the socially maladjusted girls' behavior are their parents able to recognize? The starting point is one thesis: the cooperation with the family is essential to change the pupils behavior. Very often family is considered to be the basic and the most primary educational environment due to its significant impact on the development of a child. At times, parents cannot fulfill their fundamental duties and the child is sent to the Juvenile Education Centre by Court. The family is considered as an active participant in the process of social rehabilitation. This process is effective when all its participants cooperate to meet individual and collective needs. The institution tries to create the strong bonds between all the participants of social rehabilitation process: juveniles, their parents and the staff. The parents feel the effects of the social rehabilitation process influence the child. It is extremely important for them to discuss about that matter with the teachers and instructors working in the centre. The process of exchanging information and reacting to changes is very important and essential. This article includes the proposal of research which can be done by any institution to increase the level of effectiveness.

Keywords: social rehabilitation process, socially maladjusted, cooperation with parents, new model of social rehabilitation work